

УДК 658.011.3:621(47746)

Д. В. Щербатих,
старший викладач кафедри фінансів, ПВНЗ «Європейський університет»,
Черкаська філія

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ЛІКВІДНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАШИНОБУДУВАННЯ В ЧЕРКАСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У статті досліджено показники ліквідності на підприємствах машинобудування в Черкаській області тому, що їх результати несуть аналітичну цінність для різного типу користувачів.

The article examines the performance of liquidity in the machine-building enterprises in Cherkassy region, because their results are analytical value for different types of users.

Ключові слова. *Галузь, модель, машинобудування, коефіцієнт покриття, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності, робочий капітал, оцінка, результат.*

Keywords. *The industry model, machine-building, coverage ratio, quick ratio, the coefficient of absolute liquidity, working capital, score, result.*

Вступ. Для забезпечення ефективного управління необхідні індикатори, що достовірно відображують стан об'єкту. Функції таких фінансових індикаторів якраз виконують фінансові показники і фінансові коефіцієнти – абсолютні і відносні показники, що розраховуються за даними бухгалтерської звітності підприємства. (1, 128)

На практиці аналіз фінансового стану неплатоспроможних підприємств ґрунтується, головним чином, на відносних показниках, оскільки абсолютні показники балансу в умовах інфляції складно привести до зіставного вигляду. Крім того, фінансові коефіцієнти, розраховані як відношення абсолютних показників, мають велику інформаційну цінність для аналізу і дозволяють отримати кількісну оцінку фінансового стану підприємства і одним із таких є показники ліквідності. (2, 194)

Постановка задачі. Аналіз розвитку та стану машинобудівної галузі та аналіз фінансового стану підприємств у цій галузі займається велика кількість вітчизняних вчених, серед яких можна виділити наступних: Бланк І.О., Кудря Я.В., Макаренко І.О., Терещенко О.О., Штангрет А.М., Скриньковський Р.М., та інше. Однак, зважаючи на постійну динаміку та зміни в фінансовому стані підприємств машинобудування, на постійне виникнення нових проблем, залишається невирішене питання їх сучасного стану, тому необхідно проаналізувати показники ліквідності та надати їх оцінку на підприємствах машинобудування в Черкаській області для різного типу користувачів.

Результати. Різними авторами пропонуються різні системи фінансових показників для аналізу фінансового стану неплатоспроможних підприємств, що відрізняються по набору одиничних показників (фінансових коефіцієнтів). В практиці, число коефіцієнтів не повинне перевищувати семи, оскільки число об'єктів спостереження більше семи, то людський контроль над ними легко втрачається.

Кожна група фінансових показників має певну аналітичну цінність для конкретного користувача, оскільки показники ліквідності характеризують фінансові можливості підприємства по погашенню заборгованостей; показники платоспроможності визначають міру покриття підприємством позикових засобів і його фінансову незалежність; показники прибутковості порівнюють прибуток з вкладеними засобами; показники ефективності використання активів показують міру ефективності використання довгострокових і поточних активів. (4, 205)

У практиці фінансового менеджменту під час оцінювання масштабів кризового фінансового стану підприємства використовують наступні принципи характеристики, такі як фаза та вид кризи. До фаз слід віднести легку, глибоку, катастрофічну фінансові кризи, а до видів – стратегічну кризу, кризу ліквідності, кризу прибутковості. За необхідності кожна з цих характеристик та видів може одержати більш поглиблену диференціацію і в даній статті розкриває показники ліквідності, які практично розраховані на підприємствах машинобудування в Черкаській області. (5, 158)

По своїй економічній природі ліквідність характеризує здатність підприємства виконувати свої короткострокові (поточні) зобов'язання за рахунок своїх поточних активів. Підприємство вважається за ліквідне, якщо його поточні активи перевищують поточні зобов'язання. Для розрахунку одиничних фінансових коефіцієнтів ліквідності оборотні активи групуються по ступеню ліквідності (здатності трансформуватися в грошові кошти), що характеризує терміновість виконання підприємством поточних зобов'язань.

Отже, ліквідність підприємства - це його спроможність швидко реалізувати активи й одержати гроші для оплати своїх зобов'язань, тобто це співвідношення величини його високоліквідних активів(кошти, ринкові цінні папери, дебіторська заборгованість) і короткострокові заборгованості.

Аналізуючи ліквідність, доцільно оцінити не тільки поточні суми ліквідних активів, а й майбутні зміни ліквідності. (6, 180)

На підприємствах машинобудування в Черкаській області існує практика шоквартального аналізу фінансового стану. Такий аналіз використовується за даними консолідованої бухгалтерської звітності – форма №1 «Баланс підприємства», №2 «Звіт про фінансові результати», №3 «Звіт про рух грошових коштів» і №4 «Звіт про власний капітал». У дослідженні було проаналізовано основні показники ліквідності діяльності підприємств за 2006-2010рр.

Спочатку проаналізуємо коефіцієнт покриття (іноді його називають коефіцієнтом загальної ліквідності) дає загальну оцінку ліквідності активів, показуючи, скільки гривень поточних активів підприємства припадає на одну гривню поточних зобов'язань і розраховується за наступною формулою:

$$\text{Коефіцієнт покриття} = \frac{\text{оборотні активи} + \text{витрати майбутніх періодів}}{\text{поточні зобов'язання} + \text{доходи майбутніх періодів}} \quad (1)$$

Якщо поточні активи перевищують за величиною поточні зобов'язання, підприємство може розглядатись як таке, що успішно функціонує. Коефіцієнт покриття, що дорівнює 2 (або 2:1), свідчить про можливість підприємства погашати поточні зобов'язання. Критичне значення коефіцієнта покриття прийняте за 1. Тому якщо коефіцієнт покриття менший 1, то підприємство має неліквідний баланс. У розробленому в Україні Положенні № 323 як орієнтовне значення коефіцієнта покриття наведено його теоретичне значення, яке має бути не меншим 2,0 - 2,5

Далі розрахуємо коефіцієнт швидкої ліквідності (іноді його називають коефіцієнтом "лакмусового папірця"). На відміну від попереднього, він враховує якість оборотних активів і є більш чітким показником ліквідності, тому що при його розрахунку беруться до уваги ліквідні поточні активи (запаси не враховуються).

$$\text{Коефіцієнт швидкої ліквідності} = \frac{\text{оборотні активи} - \text{запаси} + \text{витрати майбутніх періодів}}{\text{поточні зобов'язання} + \text{доходи майбутніх періодів}} \quad (2)$$

Орієнтовне найменше значення цього коефіцієнта дорівнює 1

Наступний коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, що частина поточних (короткострокових) зобов'язань може бути погашена негайно і розраховується за формулою:

$$\text{Коефіцієнт абсолютної ліквідності} = \frac{\text{грошові кошти та їх еквіваленти}}{\text{поточні зобов'язання} + \text{доходи майбутніх періодів}} \quad (3)$$

У Положенні № 323 як орієнтовне значення коефіцієнта абсолютної ліквідності наведено його теоретичне значення, яке має бути не меншим 0,2—0,25.

І останній коефіцієнт ліквідності робочого (оборотного) капіталу визначається відношенням власного оборотного капіталу підприємства до поточних зобов'язань.

$$\text{Коефіцієнт ліквідності робочого капіталу} = \frac{\text{власний оборотний капітал}}{\text{поточні зобов'язання}} \quad (4)$$

При цьому оборотний капітал визначається як різниця між поточними активами і короткостроковими поточними зобов'язаннями і оптимальне значення якого має бути 1:1. (5, 220)

Далі проведемо розрахунок коефіцієнтів для дослідження сукупності підприємств які наведено в таблиці 1.

Таблиця 1.
Розрахунок коефіцієнтів ліквідності на підприємствах машинобудування в Черкаській області

№ п/п	Підприємства	Період				
		2006	2007	2008	2009	2010
<i>1. Коефіцієнт покриття (загальної, поточної ліквідності)</i>						
1	ВАТ «Черкаський автобус» «Богдан»	0,2100	0,7200	0,3900	1,5400	0,6800
2	ВАТ «Сміламаш»	0,1832	2,1969	0,3935	0,0044	0,0033
3	ВАТ «Катеринопільський ремонтно-механічний завод»	0,0190	0,0315	0,0047	0,0642	0,0383
4	ВАТ «Уманьферммаш»	0,0298	0,0036	0,0053	0,0047	0,0040
5	ЗАТ «Черкаси Елеватор Маш»	0,0016	0,0082	0,0051	0,0004	0,0049
6	ЗАТ «Техномаш»	0,0169	0,2143	0,0521	0,0187	0,0195
7	ВАТ НВП «СЕМЗ»	0,0187	0,0077	0,0029	0,0025	0,0055
8	ВАТ «Черкасталь»	0,0022	0,0085	0,0049	0,0002	0,0075
9	ВАТ «Лепсе»	6,2200	4,1700	1,2500	1,4900	0,9700
<i>2. Коефіцієнт швидкої ліквідності(критичної)</i>						
1	ВАТ «Черкаський автобус» «Богдан»	4,810	7,290	5,100	14,40	11,550
2	ВАТ «Сміламаш»	9,926	44,836	25,052	6,084	5,735
3	ВАТ «Катеринопільський ремонтно-механічний завод»	2,348	2,281	2,741	2,217	1,855
4	ВАТ «Уманьферммаш»	1,551	0,975	0,776	0,643	0,739
5	ЗАТ «Черкаси Елеватор Маш»	1,231	0,900	0,928	1,015	0,969
6	ЗАТ «Техномаш»	4,121	2,249	1,716	1,857	2,492
7	ВАТ НВП «СЕМЗ»	11,000	8,600	3,500	4,140	3,500
8	ВАТ «Черкасталь»	3,587	7,698	2,145	3,693	1,580
9	ВАТ «Лепсе»	2,065	0,365	5,258	3,694	1,257
<i>3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності(грошової)</i>						
1	ВАТ «Черкаський автобус» «Богдан»	1,040	1,930	1,660	5,520	2,780
2	ВАТ «Сміламаш»	1,092	5,591	2,073	0,224	0,184
3	ВАТ «Катеринопільський ремонтно-механічний завод»	0,341	0,400	0,381	0,228	0,435
4	ВАТ «Уманьферммаш»	1,132	0,807	0,385	0,387	0,550
5	ЗАТ «Черкаси Елеватор Маш»	0,490	0,382	0,299	0,525	0,885
6	ЗАТ «Техномаш»	0,716	1,005	0,490	0,692	0,460
7	ВАТ НВП «СЕМЗ»	7,970	5,430	1,830	2,440	1,790
8	ВАТ «Черкасталь»	1,058	4,258	0,363	1,202	2,501
9	ВАТ «Лепсе»	8,962	4,201	5,209	0,302	3,033
<i>4. Коефіцієнт ліквідності робочого капіталу</i>						
1	ВАТ «Черкаський автобус» «Богдан»	38,080	92,090	82,580	74,230	32,560
2	ВАТ «Сміламаш»	22,477	78,071	26,906	0,788	0,532
3	ВАТ «Катеринопільський ремонтно-механічний завод»	8,538	13,407	1,324	26,156	20,952
4	ВАТ «Уманьферммаш»	23,615	10,903	9,709	8,226	14,203
5	ЗАТ «Черкаси Елеватор Маш»	0,598	11,208	5,921	0,185	11,680
6	ЗАТ «Техномаш»	5,310	124,564	29,817	10,681	5,511
7	ВАТ НВП «СЕМЗ»	701,840	698,670	341,470	323,140	257,010
8	ВАТ «Черкасталь»	55,024	587,22	65,303	401,250	22,890
9	ВАТ «Лепсе»	7,697	147,369	24,698	179,364	11,369

На практиці у якості базового використовують коефіцієнт загальної ліквідності. Три інших коефіцієнти використовуються в разі потреби поглибленого аналізу для відображення впливу окремих статей поточних активів.

Зниження значення ліквідності найчастіше говорить про загальне погіршення ситуації з забезпеченістю оборотними коштами і про необхідність серйозних заходів для керування ними.

Динаміка показників ліквідності говорить про незначне зниження загальної ліквідності при різкому падінні коефіцієнта швидкої ліквідності. Це свідчить про ріст низьколіквідних елементів (запасів) у структурі поточних активів. Усе це говорить про ріст ризикованості діяльності компанії з погляду неповернення боргів і зниження реального рівня платоспроможності. Крім того, необхідно проаналізувати ступінь ліквідності дебіторської заборгованості і запасів, щоб одержати більш реальну картину.

Збільшення власних оборотних коштів може говорити про ріст ліквідності компанії.

Ріст величини власних оборотних коштів разом з тим може викликатися збільшенням обсягів неліквідних запасів або ростом простроченої дебіторської заборгованості, що може негативно позначитися на оборотності.

Зниження величини власних оборотних коштів, крім погіршення ліквідності, може говорити про ріст потреби в коштах.

Для визначення причин зміни величини власних оборотних коштів необхідно провести поглиблений аналіз поточних активів і зобов'язань.

Висновок. У цілому невідповідність показників ліквідності нормативним значенням можна пов'язати з нестабільною економічною ситуацією в країні,

недосконалою податковою політикою, скороченням обсягів виробництва на підприємствах машинобудування в Черкаській області, не конкурентоспроможність продукції тощо.

Щодо коефіцієнта абсолютної ліквідності, то його використання також є обмеженням через декларування у фінансовій звітності нульового значення показника «грошові кошти та їх еквіваленти». Через невикористання більшістю підприємств «залучених коштів» надалі не можуть бути широко застосовані коефіцієнти покриття боргів власним капіталом, концентрації залучених коштів, співвідношення залучених і власних коштів.

Підсумовуючи вищевикладене, слід зауважити, що після проведеного аналізу лише тільки показників ліквідності досліджуваної сукупності підприємств протягом 2006-2010 рр., постає об'єктивна необхідність впроваджувати адекватні антикризові фінансові заходи щодо покращення виробничо-господарської діяльності та в майбутньому, поліпшення фінансового стану.

Список використаної літератури

- 1) Бланк І.О. Управління фінансами підприємств : Підручник / І.О. Бланк .Г.В. Ситник ; Київ нац. торг.-екон.ун-т.-К: КНТЕУ , 2006.-779с.
- 2) Василенко В.О. Антикризове управління підприємством : Навч. посібник .- К: ЦУЛ, 2003.- 504 с. – 194-398.
- 3) Машинобудування в Україні : тенденції , проблеми , перспективи / під заг. ред. чл. –кор.НАН України Б.М. Данилишина .- Ніжин : Аспект –Поліграф, 2007.-308с.
- 4) Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2003.
- 5) Фінансовий менеджмент : Навч.-метод.пос./А.М. Поддєрьогін та ін.- К.: КНЕУ,2001.-294 с.
- 6) Фінанси підприємств : Підручник /А. М. Поддєрьогін , М.Д. Білик , Л.Д. Буряк та ін. ; Кер. Кол. Авт..і наук. Ред..проф. А.М. Поддєрьогін.- 5-те вид., перероб. Та допов. – К.: КНЕУ , 2004.-546 с.

Стаття надійшла до редакції 26.03.2012 р.

